

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одеський національний політехнічний університет

Анотація. У статті визначено місце та значення комерційної таємниці в становленні системи економічної безпеки задля ефективної діяльності підприємства

Ключові слова: комерційна таємниця, економічна безпека, підприємницька діяльність, інформація.

COMMERCIAL SECRET IN THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY AS A PREREQUISITE FOR EFFICIENT ENTREPRENEURSHIP

Abstract: In article identifies the place and importance of commercial secrets in the formation of the system of economic security for the effective operation of the enterprise

Keywords: commercial, economic security, business activity, information.

Сучасний перехід України від індустріального суспільства до інформаційного суспільства супроводжується такими негативними явищами, як недобросовісна конкуренція, ринкова монополія, корупція, криміналізація виробничих відносин, тиск з боку державних органів, контроль з боку кримінальних структур цілих секторів економіки, боротьба за переділ власності, рейди, кіберзлочинність, активація конкурентної розвідки і промислове шпигунство з незаконним використанням спеціальних технічних засобів для таємного отримання інформації тощо. Відсутність у підприємств спеціальних знань з організації захисту комерційної таємниці і створює необхідність для підприємців впровадження власних служб безпеки.

Перераховані явища та агресивно конкурентне середовище змушує підприємців адекватно реагувати на них і боротися з негативними факторами підприємницької активності. Єдиним безальтернативним засобом захисту в цій ситуації є створення постійно діючої ефективної системи економічної безпеки.

Значний внесок в розробку концепцій економічної безпеки зробили такі науковці: Г. Андрощук, М. Зубок, К. Ковтуненко, О. Сліпачук, В. Ортинський та ін.

Вітчизняні науковці відзначають систему економічної безпеки організованим набором спеціальних служб, заходів, методів, що захищають життєво важливі інтереси підприємства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Система економічної безпеки кожної компанії індивідуальна. Його повнота та ефективність залежать від чинної законодавчої бази в країні, обсягу матеріальних, технічних і фінансових ресурсів, виділених керівниками компаній, розуміння кожного працівника важливості безпеки бізнесу, а також компетентності та досвіду менеджерів корпоративної безпеки.

Основним елементом системи економічної безпеки компанії є захист комерційної таємниці. Комерційна таємниця – це комерційно цінна виробнича, науково-технічна, управлінська, фінансова та інша задокументована інформація, надана власником, яка використовується для досягнення комерційних цілей (прибуток, запобігання збитків, справедлива перевага перед конкурентами), для яких існують адекватні гарантії запобігання матеріальним та нематеріальним втратам.

Комерційна таємниця як об'єкт інтелектуальної власності має певні особливості, зокрема, це її універсальність серед інших об'єктів інтелектуальної власності, оскільки різну інформацію, пов'язану з виробничою, технологічною, управлінською, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, можна узагальнити до комерційної таємниці. Ці характеристики включають необмежений період правового захисту. Таким чином, право на комерційну таємницю діє до тих пір,

поки справжні привілеї людини на інформацію, яку вона представляє, залишаються.

Цей інститут комерційної таємниці дуже важливий для забезпечення економічної діяльності комерційних організацій і індивідуальних підприємців, так як дозволяє підприємцям забезпечувати захист інформації та ідей протягом тривалого періоду, коли патентний захист слабкий або навіть неможливий.

Розвиток економічної конкуренції, необхідність отримання ринкової переваги перед комерційними організаціями, пріоритетне завдання захисту комерційної таємниці і інституту комерційної таємниці є невід'ємною частиною ринкової економіки.

Завданням захисту такої інформації сьогодні стоїть настільки гостро, що втрата навіть частини такої інформації може призвести до значних матеріальних і моральних втрат, а в деяких випадках - до банкрутства і ліквідації компанії. Так, американські аналітики вважають, що втрата 20% важливої комерційної інформації за один місяць у 60 випадках зі 100 призводить до банкрутства.

В отриманні такої інформації, яка становить комерційну таємницю, методи роботи, перспективні технічні рішення, результати маркетингових досліджень тощо, що спрямовані на успіх на підприємстві та мають значну комерційну цінність, завжди буде зацікавлена будь-яка конкуруюча організація.

Ця інформація в ринкових умовах є одним з найважливіших факторів конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів. Суспільна небезпека незаконних посягань на комерційну таємницю полягає в порушенні принципів добросовісної конкуренції та ведення господарської діяльності, в незаконному проникненні в таємницю суб'єктів цієї діяльності, на шкоду їх економічним інтересам. Особи, які вчиняють такі дії, або недобросовісні підприємці, які використовують «чужу комерційну таємницю», позбавляють своїх контрагентів тих переваг перед конкурентами, яким вони зобов'язані володіння секретною інформацією.

Єдиний законний спосіб уникнути втрату конфіденційної інформації в таких випадках – це впровадження власником режиму комерційної таємниці. Такий режим дозволяє власнику комерційної таємниці захищати свої інтереси у відносинах з власними співробітниками, підрядниками, державними і муніципальними властями, ЗМІ та навіть з недобросовісними конкурентами, грабіжниками і злочинцями.

Впровадження режиму комерційної таємниці підприємстві і прийняття практичних заходів щодо захисту та інших інтелектуальних досягнень в сфері підприємницької діяльності є важливою основою і передумовою для розвитку цієї організації, вдосконалення економічних процесів, технологій, впровадження нових досягнень у виробництво та залучення іноземних інвестицій, яке дозволяє:

1) забезпечувати захист об'єктів інтелектуальної власності продовж тривалого періоду, протягом якого необхідно зберігати конфіденційну інформацію в таємниці до моменту, коли на неї поширюється патентний захист, а також інформацію, не охоплену захистом патентом;

2) надання правового захисту тим продуктам інтелектуальної діяльності, які мають комерційну цінність, але не можуть з об'єктивних причин отримати захист відповідно до положень про інтелектуальну власність або авторські та суміжні права. Деякі з цих продуктів, як правило, не підлягають патенту, оскільки вони не нові для винаходу (наприклад, бази даних клієнтів і постачальників, дані керівництва і персоналу, плани на майбутнє), але мають комерційну цінність і, отже, можуть бути захищені тільки в режимі комерційної таємниці;

3) вибрати простий і недорогий (у порівнянні, наприклад, із захистом інших об'єктів інтелектуальної власності) метод захисту комерційно цінних результатів інтелектуальної діяльності шляхом розширення торгового режиму відповідною інформацією. Прикладом може служити рецепт виробництва напою «Coca-Cola», який ще незапатентований, а його вартість оцінюється більш ніж в 40 мільйонів доларів;

4) забезпечити безстроковий захист конфіденційної інформації.

Будь-який патентний режим забезпечує захист протягом обмеженого періоду часу, після чого кожен може використовувати запатентовану інформацію за власним бажанням. У цьому випадку захист комерційної таємниці триватиме доти, доки зберігатимуться умови комерційної таємниці, принаймні назавжди. Таким чином, секрет виробництва однойменного напою «Coca-Cola» тримається в секреті з 1886 року, але компанія не поспішає реєструвати його і встановлювати патентний захист [2].

Таким чином, режим захисту комерційної таємниці – це цілеспрямована діяльність

господарюючого суб'єкта, яка вимушена в силу конкурентного ринку включати в себе створення системи захисту інформації з обмеженим доступом та реалізацію комплексу правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів щодо запобігання збиткам економічних інтересів підприємства.

Отже, впровадження системи конфіденційності інформації та об'єднання ефективних механізмів захисту комерційної таємниці слід розглядати як важливий і надійний елемент системи економічної безпеки і необхідну умову для досягнення очікуваних результатів ефективної підприємницької діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрощук Г.А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны. 2000, С. 400.
2. Сліпачук О. Комерційна таємниця на підприємстві. Справочник економіста. 2005, №7. С.38-42.
3. Зубок М. І. Безпека підприємницької діяльності: Нормативно-правові документи комерційного підприємства, банку. 2004. С. 144.
4. Ковтуненко, К.В. Основні підходи до формування інтелектуального капіталу: зміст та роль в інноваційному розвитку підприємства. Економіка розвитку. 2013, № 3, С. 59-62.
5. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ. 2009, С. 544.

Гутарева Юлія Василівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту та інновацій, Одеський національний політехнічний університет, Одеса, e-mail: j.v.gutareva@mzeid.in

Запорожська Анастасія Максимівна, студентка 4-го курсу кафедри міжнародного менеджменту та інновацій, Одеський національний політехнічний університет, Одеса, e-mail: anastasiya.zaporozhska@mzeid.in

Gutareva Yuliya Vasylivna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of International Management and Innovations, Odessa National Polytechnic University, Odessa, e-mail: j.v.gutareva@mzeid.in

Zaporozhskaya Anastasia Maximovna, 4th year student of the Department of International Management and Innovation, Odessa National Polytechnic University, Odessa, e-mail: anastasiya.zaporozhska@mzeid.in